

Theologická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích

Posudek diplomové práce

Markéta Trůblová, *Proměny partnerství, manželství a rodiny*

Předkládaná práce se věnuje manželství a rodině – tj. tématu dosti oblíbenému studentkami oboru Etika v sociální práci. Název práce sice nesděljuje, o jaké proměny manželství a rodiny se má jednat, z obsahu práce však vyplývá, že půjde o proměny těchto institucí v čase a v různých dějinných obdobích. Důraz je kladen na otázku, k jakým změnám dochází především v současné společnosti.

Teoretická část je rozčleněna do čtyř kapitol, z nichž první vyznačuje manželství a rodinu z hlediska různých vědních oborů: náboženství, antropologie, sociologie a psychologie. Samostatnou část tvoří „sociální“ ohled, u nějž však není zcela zřejmé, jak se odlišuje od hlediska sociologického.

Druhá kapitola zkoumá vývoj rodiny a manželství v čase. Používá přitom dvojí členění – jednak diachronní (tradiční, moderní, poválečné a postmoderní období), jednak odlišuje obecný a český kontext. Metodický postup této části je primárně sociologicky popisný.

Třetí kapitola se týká rolí muže a ženy v rodině, kdy zčásti opět používá dvojí členění z druhé kapitoly. (Je možné zmínit, že v obou kapitolách je jako zvláštní vyčleněn ohled biblický či křesťanský.) Zvláštním problémem je otázka dělby práce v rodině. Poněkud zarážející je vzhledem k předchozímu diachronnímu rozlišení různých podob vztahu to, že v této části toto diachronní hledisko mizí a není odlišováno, zda se líčení těchto rolí týká tradiční či současné rodiny.

Ve čtvrté kapitole jsou popisovány hodnoty současné společnosti ve vztahu k rodině. Na základě dichotomních pojmových dvojic individualismus – rodina, autonomie – závislost, svoboda – nestabilita jsou opakována některá zjištění týkající se proměny současných rodin oproti dřívějším obdobím.

Celkově lze říci, že teoretická část zůstává na úrovni popisu, pouze příležitostně se do ní promítají některá normativní hodnocení, bohužel často bez dostatečného argumentativního založení (např. str. 19, 21). Práce ve své teoretické části bohužel pouze opakuje mnohokrát omílaná tvrzení o změnách, ke kterým v rodinách došlo se zrodem moderní, resp. postmoderní doby. Lze říci, že práce je v pravém smyslu slova standardní: nepřináší nic nového, neotevřít žádné velké či svízelné otázky, spíše solidně shrnuje existující intuice. Tato celkovost a šíře je také největším pozitivem teoretické části. To však nic nemění na faktu, že práci nelze ani při nejlepší vůli označit za etickou. Etické hledisko se neobjevuje nikde výslovně, avšak ani implicitně. Jde ze všeho nejspíš o jakousi sociologii současné rodiny.

Hlavní hypotéza výzkumné části zní, že v postmoderní době přetrvávají tradiční rodinné stereotypy. Není zprvu zřejmé, jak takto položená hypotéza souvisí s „duchem“ teoretické části (str. 55), když tam bylo – jak se zdálo – záměrem ukázat jistou disparitnost mezi tradičním a (post)moderním modelem rodiny a manželství. Čtenář se pak nutně musí ptát, jednak co vedlo autorku k této formulaci hypotézy a jednak proč si tedy vůbec dávala práci s líčením historického vývoje. Zklamání přinášejí i dílčí hypotézy, které působí beznadějně banálně. Zjišťovat například složitým výzkumem, že „starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování“ (str. 56), se mi zdá poněkud zbytečná práce. Dosti zásadním problémem je podle mého názoru to, že rozlišení mezi „moderním“ a „postmoderním“ stavem, na

který kladla teoretická část práce takový význam, je ve výzkumné části zcela ignorováno. Přitom je to právě otázka postmoderní rodiny, která je z hlediska probírané problematiky klíčová. Výzkumná část však hovoří záměnně o moderním a postmoderním chování (viz např. str. 57-58).

K dalším problémům pouze výčtem. V případě hodnocení důvodů a výhod dvou typů partnerského soužití se zdá rozdělení na „tradiční“ a „moderní“ (str. 65 a 67) problematičké, zejména s ohledem na kritérium lásky (v jakém smyslu lze tradičnímu manželství upřít lásku?). Je nejasné, co je myšleno tím, že rozvod je nevýhodou manželství (str. 71). Rozdělení respondentů podle věku na mladší a starší hranicí 40 let se jeví problematičké vzhledem k tomu, kolik let bylo dnešním čtyřicátníkům nebo i padesátníkům v roce 1989, který představuje pro práci počátek naší současnosti (z tohoto hlediska by měli jednoznačně náležet ke skupině „mladých“). Nabízí se tak otázka, jaké období tedy vlastně chce diplomová práce pod titulem „současnost“ zkoumat. Výslovně není popsán výzkumný vzorek a způsob jeho výběru. Vyloženě protiintuitivní se zdá jeden z výsledků výzkumu prezentovaný v tab. 1b, totiž že muži žijí častěji než ženy v manželstvích, která se rozvádějí (13,9 ku 10,3 %). Samozřejmě se tím nechce říci, že častěji se rozvádějí manželství s dětmi mužského pohlaví, to by bylo zjevně absurdní, jde pouze o rozdělení výsledků u celkem malého vzorku podle pohlaví. Přinejmenším bych však očekával komentář k tomuto protiintuitivnímu výsledku. Především se však ukazuje, že podobná informace má v tak malém vzorku nulovou výpovědní hodnotu. Práce nekomentuje a nerozvádí ani jiná, tentokrát již zajímavá zjištění, např. to, že se vzrůstajícím věkem koresponduje příznivější hodnocení vztahu rodičů. V jeho světle by bylo třeba např. reflektovat úvahy o současné tzv. „krizi rodiny“. Vzhledem k vlastnímu výsledku výzkumu se lze totiž ptát, zda lze o něčem takovém vůbec hovořit.

Autorce jistě nechybí zaujetí tématem a pečlivost. Na obou částech je zřetelné velké úsilí a ocenit lze rovněž snahu o úplné zpracování tématu. Škoda jen, že tato píle nebyla doprovázena větší teoretickou reflexí, která by více zhodnotila znalosti a dovednosti, které byly předmětem magisterského studia etiky v sociální práci. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením *dobře*.

V Českých Budějovicích, 17. května 2010

Jakub Jínek

